

Natuurhistorisch Maandblad 12

JAARGANG 107 • NUMMER 12 • DECEMBER 2018

Ecologie en verspreiding van de
geelgerande waterroofkevers in
Limburg: deel 5

Muizenstaart in Zuid-Limburg

Opmerkelijke Luiks-Limburgse
Krijtfossielen: deel 34

Onder de loep: Zilverreigers

ONDER DE LOEP

ZILVERREIGERS

In december wordt aandacht besteed aan de Grote zilverreiger (*Ardea alba*) [figuur 1] en de Kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*) [figuur 2]. Beide hebben de kern van hun areaal in respectievelijk Zuidoost-Europa en Zuid-Europa en vertoonden in de afgelopen decennia een flinke opmars in noordelijke richting. In de afgelopen eeuwen kwamen deze soorten al sporadisch in Nederland voor, ook als broedvogel (KURSTJENS, 1995). Zekere Limburgse waarnemingen doken echter pas vanaf halverwege de negentiende eeuw op. De eerste registratie van een zilverreiger in Limburg stamt uit 1855, toen in Maastricht een Grote zilverreiger werd geschoten (NILLISEN, 1914). Uit dezelfde bron komt de waarneming van de eerste Kleine zilverreiger die in 1901 in Gennep werd gezien; deze werd eveneens 'verzameld' door hem te schieten. In de negentiende eeuw was het niet ongewoon om zeldzame vogels voor de verzameling te doden. Zilverreigers werden ook geschoten voor sierveren op dameshoeven. Nadat de jacht gestaakt was namen ze in aantal toe en wisten ze hun leefgebied zelfs uit te breiden (VAN BRUGGEN & VAN WINDEN, 2016).

In de twintigste eeuw werden beide soorten zilverreigers geleidelijk steeds algemener in Nederland (KURSTJENS, 1995). Vanaf eind jaren tachtig van de vorige eeuw namen de populaties langzaam toe, met een explosieve groei vanaf eind jaren negentig (HUSTINGS *et al.*, 2006). De eerste broedgevallen van de Grote zilverreiger werden in 1978 vastgesteld en een jaar later van zijn kleine verwant, beide in de Oostvaardersplassen (SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002). In 2015 waren er 325 broedparen van de Grote zilverreiger en 71 broedparen van de Kleine zilverreiger in ons land (BOELE *et al.*, 2018). Buiten de broedtijd zijn de aantallen van beide soorten in Nederland nog (veel) hoger. Mogelijke verklaringen voor de toename van de Grote zilverreiger zijn klimaatverandering en verbetering van de kwaliteit van oppervlaktewateren (KURSTJENS, 1995). Hoewel de Kleine zilverreiger ook een sterke toename kende is deze geringer dan bij de Grote zilverreiger. Een mogelijke oorzaak hiervoor is dat deze soort minder vorstbestendig lijkt te zijn. In jaren met strengere winters namen de aantallen aanzienlijk af, wat nauwelijks het geval was bij de Grote zilverreiger (VAN BRUGGEN & VAN WINDEN, 2016).

De Grote zilverreiger is vaak foeragerend in voedselrijke weilanden en langs sloten te zien en kan tijdens een trein-of auto-rit makkelijk gespot worden. Waar de Grote zilverreiger ook ver van het water aangetroffen kan worden, is dat zeer uitzonderlijk voor de Kleine zilverreiger. Dit heeft met name te maken met diens dieet dat nagenoeg geheel uit aan water gebonden prooidieren bestaat (VAN BRUGGEN & VAN WINDEN, 2016).

Tijdens het broedseizoen zijn de vogels nauwelijks in Limburg te zien omdat ze in andere delen van Nederland broeden (KURSTJENS, 1995). In Limburg is van beide soorten nog geen broedgeval vastgesteld. De Kleine zilverreiger kan in Limburg met name in de nazomer in het Maasdal en in de Peelgebieden worden aangetroffen. De Grote zilverreiger werd aanvankelijk in diezelfde gebieden gezien, maar is inmiddels in heel Limburg te vinden, met de hoogste aantallen in het winterhalfjaar (HUSTINGS *et al.*, 2006).

Beide reigers zijn geheel wit en hebben een lange slanke nek, maar ze zijn gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. De Grote zilverreiger heeft een gele snavel die alleen in het voorjaar tijdelijk zwart is. De Kleine zilverreiger heeft het gehele jaar door een zwarte snavel. De Grote zilverreiger heeft zwartachtige tot vaal gele poten, de Kleine zilverreiger heeft zwarte poten met opvallend gele tenen. Zoals de naam al doet ver-

FIGUUR 1: Grote zilverreiger (*Ardea alba*) (foto: Erik Veldkamp).

FIGUUR 2: Kleine zilverreiger, let op de gele tenen (*Egretta garzetta*) (foto: Ruurd Boonstra).

moeden is de Grote zilverreiger met 85 tot 102 cm een stuk groter dan de Kleine zilverreiger, die tussen de 55 en 65 cm lang is. In de lucht heeft de Grote zilverreiger een tragere vleugelslag, tegenover de snellere vleugelslag van de Kleine zilverreiger die ook met meer gebogen vleugels vliegt. Beide soorten hebben tijdens het broedseizoen sierveren op hun rug. De Kleine zilverreiger heeft daarnaast in het voorjaar ook twee sierveren achterop de kop (HAYMAN, 2013).

Voer uw waarnemingen van Grote en Kleine zilverreigers (bij voorkeur met foto) in via Waarneming.nl. Ook kunt u uw foto's met GPS-gegevens sturen naar het e-mailadres: natuurbank@nhgl.nl. Tevens kunt u via dit adres contact opnemen wanneer u vragen heeft over het invoeren van waarnemingen. Wij verloten een Veldshop.nl cadeaubon ter waarde van 20 euro onder de waarnemers. Volg voor meer informatie over de Grote en Kleine zilverreiger en de bekendmaking van de winnaar de voor deze rubriek aangemaakte facebookgroep: www.facebook.com/groups/onderdeloep.

Martine Lemmens

Literatuur

- BOELE, A., J. VAN BRUGGEN, R. SLATERUS, J.W. VERGEER & T. VAN DER MEIJ, 2018. Broedvogels in Nederland in 2016. Sovon-rapport 2018/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- BRUGGEN, J. VAN & E. VAN WINDEN, 2016. Kleine zilverreiger, het kan vriezen en dooien. Sovon-Nieuws 29(1): 3-4.
- HAYMAN, P., 2013. Nieuwe zakgids vogels. Tirion Uitgevers BV, Utrecht.
- HUSTINGS, F., J. VAN DER COELEN, B. VAN NOORDEN, R. SCHOLS & P. VOSKAMP, 2006. Avifauna van Limburg. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- HUSTINGS, F., H.-P. UEBELGÜNN & J. PEETERS, 2015. Zeldzame broedvogels in Limburg in 2014. Limburgse vogels 25: 46-56.
- KURSTJENS, G., 1995. Zilverreigers in het Limburgse. Limburgse vogels 6(1): 22-24.
- NILLISEN, H., 1914. In wilden staat levende vogels van Limburg. Jaarboek Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 1914: 113-119.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

COLOFON

DAGELIJKS BESTUUR

Harry Tolkamp (voorzitter), Rob Geraeds (vice-voorzitter), Alfred Paarlberg (penningmeester).

ALGEMEEN BESTUUR

Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Frank Oelmeijer, Pieter Puts, Victor van Schaik, Katrien de Vos-Reesink, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 35,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 105,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

KRINGEN

KRING HEERLEN

John Adams (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Rick Reijerse (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOLENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstolenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen
(plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum
(sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolkamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulsbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRUIK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven
(zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten
(snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAÏK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikestichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Martine Lejeune, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor & Marc en Anita Poeth (redactie-assistenten) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4all.nl).
EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.
DRUK Grafiegroep Zuid, Swalmen.

COPYRIGHT Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

